

DE WERKWEEK IN AELDERHOLT

Jense van Bodegraven

Veldlaan 52, 2771 LZ Boskoop

Bodegraven, J. van. 2000. Netherlands field study week in Aelderholt. *Coolia* 43(3): 162-165.

The Netherlands Mycological Society's annual field study week was held from 1st to 8th October 1999 in Aalden in the province of Drenthe. It was combined with a special *Cortinarius* week-end. In 109 kilometre-squares 640 taxa were encountered, of which 61 were 'Red List' (threatened) species, including four in the 'seriously threatened' category: *Agrocybe firma*, *Cystolepiota hetieri*, *Lactarius trivialis* and *Psathyrella gossypina*.

De werkweek van 1999 werd dit jaar gehouden van 1 t/m 8 oktober in het dorp Aalden in Drenthe. Melchior van Tweel en ik, die als eersten arriveerden, begonnen na aankomst maar direct om de zaal van vakantiepark Aelderholt om te bouwen naar de behoeften van de ongeveer 24 werkweek-deelnemers. We maakten tijdens de werkweek gebruik van de ruime kinderrecreatiezaal van het vakantiepark, en er was dan ook voldoende ruimte over voor de extra deelnemers van het geplande *Cortinarius*-weekend en voor de komende en gaande daggasten die ons bezochten tijdens de midweek erna. Het *Cortinarius*-weekend werd bezocht door ongeveer twaalf extra deelnemers, waaronder ook enkele gordijnzwam-deskundigen uit België.

Tijdens de avond-nabespreking van het weekend bleek dat de koppeling van een thema-weekend aan de binnenlandse werkweek (deze keer voor het eerst) in zeer goede aarde is gevallen, en daarom zeker voor herhaling vatbaar is. Het *Cortinarius*-weekend was een succes, ondanks het feit dat de excursie naar de verwachte toplocatie voor gordijnzwammen wat tegenviel door de droogte vooraf. Mede door het grote aantal excursiedeelnemers (meer dan dertig) zijn er tijdens het *Cortinarius*-weekend ook nog op andere locaties excursies gemaakt. In vergelijking met de buitenlandse werkweek in Buzenol hebben we meer daggasten gezien, wat gezien de bereikbaarheid wel logisch te verklaren is. Zo hebben we deze week in Aalden ook meer beroepsmycologen mogen zien komen en kunnen spreken. Dit onder dank, want dit wordt door de 'beginnelingen' onder ons (waaronder ik mezelf nog schaar) zeer op prijs gesteld. De sfeer tijdens de werkweek was weer opperbest, zoals dat meestal het geval is, en alles liep dan ook gesmeerd. Onze locatie was deze week, behoudens de 200 vliegen die An en ik uit ons huisje verwijderd hebben, wel 'TOP' te noemen. Het was daarmee een mooie afsluiting van de vrijwillige werkzaamheden van de afgelopen jaren van Nico en Marjo Dam om ten behoeve van de vereniging geschikte onderkomens en goede werkruimten voor werkweken te vinden.

Met het weer hebben we het ontzettend goed getroffen. Meestal regende het niet tijdens de excursies, maar wel 's nachts of als we in de werkruimte zaten. Maar die regen bracht voor ons geen nieuwe aantallen paddestoelen meer met zich mee. En natuurlijk zijn er van die enthousiastelingen geweest die, na de officiële excursies, er hier en daar nog een bermpje of oud begraafplaatsje bijpikten, en die zijn wel eens goed nat geregend. De excursiegasten van het *Cortinarius*-weekend die op zaterdag 2 oktober naar de veronderstelde 'toplocatie' (het Urkerbos) gegaan waren, hebben daar ter plekke zoveel regen gehad, dat ze er wat je noemt compleet uitgeregend zijn. Het kan dus verkeren, want de excursie waar ik me die zaterdag bij aangesloten had, heeft geen spetter gevoeld op die bewuste 2^e oktober.

We zijn, om een weekoverzicht te geven, op vrijdagmiddag na aankomst in het zeer schone vakantiepark, al in de directe nabijheid op excursie geweest. Er werd een bosje bij Zwinderen (Paardevaals) bezocht en de Stobbepas bij Witteveen. Op vrijdagavond heeft Thom Kuyper ons iets

verteld over de laatste ontwikkelingen in *Cortinarius* waar hij en Nico Dam mee bezig waren in verband met het opzetten van een nieuwe sleutel. Tijdens beide excursies op vrijdag 1 oktober merkten we al hoe droog het daar in die hoek van Drenthe was, en hoe weinig er mogelijk die week nog te verwachten viel. De opzet van de werkweek in Zuidoost-Drenthe was namelijk om talrijke kleine (eiken-)berkenbosjes op verveende gronden en de schrale bermen te inventariseren. De uiterste Zuidoosthoek van Drenthe vertoonde nog menige witte vlek. Er bleek helaas al snel dat door de droogte van de voorafgaande weken in de schrale bermen met beuk, eik, berk en soms zelfs een grove den, die op het oog veel mycorrizasoorten zouden moeten kunnen opleveren, vrijwel geheel geen paddestoelen te vinden waren. Vliegenschwammen waren er maar in kleine aantallen en ook van een geslacht als *Russula* werden maar weinig soorten gevonden. Daarbij bleken ook de talrijke bosjes op verveende bodem, zoals bijvoorbeeld de Schimmelarij bij Veenoord, een gebied als de Katshaar (een voormalige schans), het Oosteindsche veen (bij het Oosterse bos ten oosten van Schoonebeek) en het Oosterbos (bij Barger-Oosterveld achter Emmen) bij de heersende omstandigheden erg arm aan fungi. De excursies naar deze gebieden leverden dan ook meestal weinig op, al werden typische veenpaddestoelen wel regelmatig gevonden. Ook de graslanden en de heidevelden leverden over het algemeen weinig soorten op, en door ervaring wijs geworden, bezochten we deze terreinen net als bovengenoemde biotopen in de loop van de week dan ook niet meer. Daarom werd er na het begin van de week uitgeweken naar de grote boswachterijen van Staatsbosbeheer, zoals de boswachterijen Gees, Sleenerzand, Odoorn en Schoonlo. Ook hier lagen nog vele kilometerhokken die nog niet bezocht waren. Dit had meer resultaat. Zo zijn in boswachterij Gees de zeldzame Olijfplaatgordijnzwam, *Cortinarius scaurus* (GE), de Roodschubbige gordijnzwam, *C. bolaris* (BE) en de Bruinschubbige gordijnzwam, *C. pholideus* (BE) gevonden. In dit rijke bos vonden we ook de meeste verse, mooie Bruine ringboleten, *Suillus luteus*, en bezochten we ook verschillende in het bos gelegen Jeneverbesstruwelen. Bernard de Vries had die in het verleden geïnventariseerd en wilde die graag een keer opnieuw bekijken; dit leverde de Bosbrandvlamhoed, *Gymnopilus odini* (BE), op en o.a. ook twee voor dit milieu typische mosklokjes en satijnzwammen.

Enkele algemene opmerkingen ten aanzien van de soortenlijst. Er zijn in totaal 640 taxa aangetroffen in totaal 109 bezochte kilometerhokken. De lijst telt ruim 60 rode-lijstsoorten, verdeeld over de volgende categorieën: GE (gevoelig): 6; KW (kwetsbaar): 23; BE (bedreigd): 28. Van categorie EB, ernstig bedreigd, zijn 2 soorten waargenomen: de al eerder genoemde Forse melkzwam, *Lactarius trivialis* en de Bruinbultige franjehoed, *Psathyrella gossypina* die tijdens de werkweek ondanks zijn zeldzaamheid toch op drie plaatsen gevonden werd.

De lijst met Gordijnzwammen omvat 28 soorten, hetgeen niet lang te noemen is. Daaronder zijn de Smalsporige pelargoniumgordijnzwam (*C. violilamellatus*), de Gegordelde elzengordijnzwam (*C. alnetorum*), de Muffe gordijnzwam (*C. hinnuleus*), de Kopperode gordijnzwam, (*C. uliginosus*), en verscheidene rode-lijstsoorten, o.a. de Olijfplaatgordijnzwam (*C. scaurus*, GE), de Roodschubbige gordijnzwam (*C. bolaris*, BE), de Witte galgordijnzwam (*C. emollitus*, KW), de Fraaie gifgordijnzwam (*C. orellanoides*, GE), de Bruinschubbige gordijnzwam (*C. pholideus*, BE), en de Purpersteelgordijnzwam (*C. porphyropus*, BE). Van het geslacht *Boletus* werd geen enkele rode-lijstsoort gemeld. Wel is in het bosgebied bij Sleen de Wijnrode boleet (*Boletus fraternus*) en in het Urkerbos de Purperbruine fluweelboleet (*B. pruinatus*) gevonden, waarbij opgemerkt moet worden dat over de determinatie van de laatstgenoemde soort nog enige discussie was tussen de Nederlandse en Vlaamse mycologen. In het Urkerbos werden de zeldzame Grauwe ringboleet (*Suillus laricinus*), en de Gele ringboleet (*S. grevillei*) gevonden. Gaan we naar de *Russula*-familie, dan is ook deze lijst niet lang te noemen, maar opvallend is dan weer wel een soort als de Forse melkzwam (*Lactarius trivialis*, EB). De Appelrussula (*Russula paludosa*, BE) en de

Duivelsbroodrussula (*R. drimeia*, KW), werden tijdens de werkweek maar éénmaal aangetroffen, maar moeten in dit deel van Nederland vroeger ongetwijfeld tamelijk algemeen zijn geweest. De Roze spijkerzwam (*Gomphidius roseus*, KW), werd verschillende malen gesignaleerd. Onder de 20 soorten vezelkoppen die we vonden, waren twee rode-lijstsoorten, namelijk de Stervezelkop (*Inocybe asterospora*, KW), en de Purperbruine vezelkop (*I. leptophylla*, BE). Aangezien er ook maar twee soorten ridderzwammen te melden zijn, moeten we vaststellen dat het met de mycorrizasoorten tijdens de werkweek mager was gesteld.

Bij de saprotrofe paddestoelen was het niet veel beter. Satijnzwammen (*Entoloma*) waren met 15 soorten niet erg sterk vertegenwoordigd en ook hier moeten we maar weer bedenken dat de weersomstandigheden daar zeker een rol in hebben gespeeld. De fungi schitterden door afwezigheid in de graslanden en dit verklaart tevens het zo goed als geheel ontbreken van wasplaten (*Hygrocybe*). Een aantal soorten mosklokjes die typisch zijn voor de veengebieden, ontbraken echter niet, waaronder het zeldzame Kaal veenmosklokje (*Galerina tibiicystis*). Ook twee bijzondere vlamhoeden sieren de lijst, nl. de Veemvlamhoed (*Gymnopilus fulgens*, KW), en de Bosbrandvlamhoed (*G. odini*, BE). De Veenmycena (*Mycena megaspora*, KW), werd ook gevonden, en zo ook verschillende zwavelkoppen, waaronder de Bleke moeraszwavelkop (*Psilocybe elongata*) de Heidezwavelkop (*P. ericaea*, BE), de Gele moeraszwavelkop (*P. ericaeoides*, BE), en de Bruine moeraszwavelkop (*P. uda*). Tenslotte is de Grote moeraszwavelkop (*Pholiota myosotis*, KW), ook het vermelden waard.

Wat betreft de Aphyllophorales was ook armoe troef. Er werden slechts twee resupinate *Phellinus*-soorten waargenomen en van *Peniophora* (schorszwammen) ook maar twee soorten. Wat wel opviel was de Citroenstrookzwam (*Antrodia xantha*, GE) en een oude verdroogde Ruige weerschijnzwam (*Inonotus hispidus*, KW). Wat ik zelf een bijzonder korstje vond was de Sparrenkorstzwam (*Amylostereum challetii*, GE), die tot wel driemaal toe die week werd gevonden. Ook de vondst van de Jeneverbeskorstzwam (*A. laevigatum*, BE) vond ik bijzonder: een paar weken hiervoor vond ik deze soort voor het eerst zelf tijdens een NMV-excursie in Baarn, omdat er een sterretje bij gezet was in het 'Overzicht' stuurde ik materiaal ter controle naar Joost Stalpers, en door de werkweek wist ik dus zonder nog antwoord van hem ontvangen te hebben al dat ik deze soort goed gedetermineerd had.

Enkele bijzondere terreinen. Het Boekweitveentje bij Gieten scoort nog altijd hoog, want daar werden relatief veel mycorriza-soorten gevonden, waaronder vijf amanieten en verscheidene boleten. We vonden het Eekhoortjesbrood (*B. edulis*) het Vroeg eekhoortjesbrood (*B. reticulatus*) de Purperbruine fluweelboleet (*B. pruinatus*), en de Peperboleet (*Chalciporus piperatus*). Onder de tien gevonden Gordijnzwammen waren er enkele bijzonder, nl. de Gegordelde elzengordijnzwam (*C. alnetorum*), de Muffe gordijnzwam (*C. hinnuleus*) en de Kopperode gordijnzwam (*C. uliginosus*). Van de vijf gevonden hertenzwammen is vermeldenswaard de zeldzame Goudgele hertenzwam (*Pluteus leoninus*, KW). Ook de Vlekkende poederparasol (*Cystolepiota hetieri*) komt hier vandaan. Bovendien zijn er twee bijzondere mycena's te vermelden, nl. de Bruinsnedemycena (*Mycena olivaceomarginata*) en de Zeggemycena (*M. saccharifera*, KW). Het Sleenerzand bij Kibbelkoele was relatief rijk aan mycorrizapaddestoelen, want ook daar werden diverse amanieten gevonden, zoals de Grauwe amaniet, *A. excelsa* f. *spissa*, en enkele zeldzame boleten en twee soorten russula's.

Ik heb deze werkweek ervaren als een zeer leerzame en sfeervolle week, die we afsloten door op donderdagavond met elkaar te gaan dineren in een uitstekend geoutilleerd restaurant 'Het wapen van Oosterhesselen'. Daar hebben wij, na heerlijk gegeten en daarbij een paar glazen wijn tot ons genomen te hebben, zoals dat bij ons gewoon is, met enkele passende woorden van Bernhard de

Vries aan het adres van Roel Douwes onze dank uitgesproken voor het organiseren van de werkweek. Bernhard overhandigde Roel, onder applaus van ons allen, wat edel vocht in groene flessen en zo hebben wij ietwat officieel afscheid genomen van elkaar. Er kon vrijdag de 8^e nog aan een excursie deelgenomen worden, maar velen van ons gingen die ochtend na gepakt te hebben toch maar tevreden regelrecht door naar huis.

PS: Rob Chrispijn stuurde spontaan nog wat interessante vondsten toe, waarvan ik er enkele noem: de Donkere leemhoed (*Agrocybe firma*) in een sportpark waar ook het Rondsporig oorzwammetje (*Crepidotus cesatii*) en de Spikkelplooiarasol (*Leucocoprinus brebissonii*) aanwezig waren. In Nieuw-Weerdinge, op een terrein waar ooit een huis moet hebben gestaan waarvan het puin nu overwoekerd was door Japanse duizendknoop, vond Rob op de dode stengels daarvan de Schelpharpoenzwam (*Hohenbuehelia cyphelliformis*, GE). Op de grens met Duitsland, werd op de Oosteindsche Stukken de Stinkende roodsnedemycena (*Mycena capillaripes*) waargenomen en zo kwam hij ook nog een oude kerstboomkwekerij tegen waar het Opalen pelsbekertje (*Trichophaea gregaria*, GE), groeide. Tenslotte vermeldt hij de vondst van een ijle witte koraalzwam die bij determinatie het Ivoorkoraaltje (*Ramariopsis kunzei*, BE), bleek te zijn.

Mijn dank gaat uit naar Rob Chrispijn en Chiel Noordeloos voor hun hulp bij het maken van dit verslag en aan Ellen en John Bakker voor het vervaardigen van de soortenlijst.

NATUUR en BOEK in Naturalis

specialist voor natuurliefhebber, geoloog en bioloog !

Uw specialist maakt nu deel uit van het Nationaal
Natuurhistorisch Museum Naturalis te Leiden

Goede dienstverlening, grote voorraad

Bezoekadres: Pesthuislaan 7 – Telefoon 071 – 568 7691